

Leerzorg: onze zorg

Onderwijsministers willen goede punten behalen. Dat gunnen we hun. Maar daarmee moeten ze dan wel de kinderen of de schoolteams dienst bewijzen.

Het COV heeft een uitstekende palmares voor te leggen: het belang van de leerkrachten staat bij ons niet haaks op het belang van de kinderen. We doen daar alles voor.

Ons onderwijs heeft een stevige traditie in de uitbouw van een zorgaanbod voor leerlingen met specifieke opvoedings- en leerbehoeften. Het COV staat dan ook achter een verdere uitbouw van dat zorgaanbod, dat een kwaliteitsvol onderwijstraject voor elke leerling garandeert in het gewoon en het buitengewoon onderwijs, en dat vanuit een samenhangend kader. Het gaat in deze discussie niet om de keuze voor het gewoon of het buitengewoon onderwijs. Het gaat om de beste kansen voor elk kind. Daarvoor voelen leraren zich ten volle verantwoordelijk. Elk kind verdient de beste kansen en daarvoor willen schoolteams heel diep gaan.

Niet realistisch, dus niet uitvoerbaar

De voorbije weken is nog maar eens gebleken dat enkele drukingsgroepen over de problematiek van de leezorg een breed forum krijgen in de pers.

De degelijke standpunten die het COV, samen met andere partners (COC, VSKO, CLB), heeft ingenomen en verdedigd in de Vlor, dreigen door politieke beleidsverantwoordelijken en drukingsgroepen met de hulp van de pers ondergesneeuwd te worden.

Het COV heeft zijn bekommernissen nooit onder stoelen of banken gestoken. Wij hebben ook altijd aangedrongen op ernstig overleg. Wij hebben aan iedereen die het wilde horen, duidelijk gezegd dat we de dialoog wilden aangaan om te versterken wat goed is, om voor problemen adequate oplossingen te zoeken en er alles aan te doen om de schoolteams in staat te stellen elk kind de beste kansen te geven.

Wat nu voorligt, roept veel wroeging op. Onze schoolteams knappen erop af. De minister moet beseffen dat de huidige voorstellen niet realistisch en dus onuitvoerbaar zijn.

Een leezorgkader

De minister vult zijn conceptnota in met een leezorgkader. Dat vertrekt vanuit de kenmerken van leerlingen, omschreven in doelgroepen en vanuit de noodzakelijke aanpassingen van het onderwijs aan de noden van leerlingen, vertaald naar leezorgniveaus.

Geen verplichte clustering

Vooreerst is er een decretaal kader nodig dat de doelgroepen en leezorgniveaus duidelijk omschrijft en afbakt. Er is een te grote variëteit van doelgroepen binnen één cluster van de voorliggende matrix. Wij wijzen een verplichte clustering af. De clustering veroorzaakt overigens versnippering van middelen en deskundigheid. De begrippen 'preventie', 'differentiatie', 'remediëring', 'compenseren' en 'dispenseren' dienen eenduidig omschreven te worden voor alle leezorgniveaus en deel uit te maken van de kenmerken van de leersituatie. Van daaruit kunnen duidelijke en objectieve criteria opgesteld worden die de inschaling in de leezorgmatrix mogelijk maken.

Het gaat om alle leerlingen

Het uitgangspunt van kwaliteits- en waardevol onderwijs voor alle leerlingen mag niet uit het oog verloren worden. Zo zal de grotere concentratie van leerbedreigde leerlingen en jongeren in bepaalde (structuur)onderdelen van het gewoon onderwijs (als gevolg van de verplichte opname van leerlingen die een individueel handelingsplan moeten volgen) het onderwijzend personeel voor een onmogelijke opdracht plaatsen. De betekenis van het begrip 'zinvolle leertrajecten' en de waarde van een 'attest op basis van verworven competenties' moeten nog uitgeklaard worden. In elk geval dienen getuigschriften van gelijke competenties gelijkwaardig te zijn, ongeacht het leezorgniveau waarin ze behaald werden. Het

behoud van doelgroepenwerking en van expertise in het buitengewoon onderwijs is van wezenlijk belang. De uitbouw van strikt individuele leertrajecten die sterk afwijken van het gemeenschappelijk curriculum voor leezorgniveau 3 in het gewoon onderwijs, is didactisch én principieel niet haalbaar. Leerlingen (en hun ouders) moeten kunnen blijven kiezen voor een gespecialiseerde setting met een eigen individugerichte aanpak. Scholen voor buitengewoon onderwijs dienen gestimuleerd te worden tot verbreding en niet daartoe verplicht worden.

Het kleuteronderwijs heeft een belangrijke rol

Het algemene concept is niet doordacht voor het specifieke van de verschillende onderwijsniveaus. Het kleuteronderwijs wordt nauwelijks vermeld. Een vroege interventie en preventief werken kunnen nu problemen in het lager onderwijs voorkomen. Kleuters met spraak- en taalontwikkelingsstoornissen, bijvoorbeeld, moeten kunnen worden ingeschaald op leezorgniveau 3. Ook het verschil in benadering en finaliteit tussen basis- en secundair onderwijs dient meegenomen te worden in het continuümdenken.

Aandacht voor belendende dossiers

Wij pleiten er ook voor om verschillende belendende dossiers mee te nemen in het verder uittekenen van het leezorgconcept. Wij denken daarbij aan kleuterparticipatie, leerlingenvervoer, de specifieke situatie van de grootste context inzake GOK of van de scholen in Brussel en taalgrensgemeenten, waar men (terecht) een overbevraging van Franstalige leerlingen vreest... Maar het omgekeerde geldt ook: de kansen voor differentiërend werken met leerlingen met specifieke noden én hun kansen op een optimale maatschappelijke integratie zijn uitgangspunten waaraan alle onderwijsdossiers getoetst moeten worden.

Veel concrete vragen blijven onbeantwoord

De minister gaat ook voorbij aan een groot aantal zeer praktische zaken die cruciaal zijn vooraleer van implementatie gesproken kan worden. We doen een greep uit de vele concrete vragen die in de conceptnota geen antwoord vinden. Hoelang moet een leerling een leezorgniveau doorlopen eer hij in een ander ingeschaald kan worden? Welke plaats krijgen leerlingen met meevoudige beperkingen in de zorgmatrix? Behoudt een leerling de gekregen middelen bij overstap tussen leezorgniveaus of

naar een andere setting in de loop van het schooljaar? Welke voorrangsregels worden opgesteld? Wat betekenen het recht op inschrijving in een school en de geldigheid van CLB-testen in tijd en ruimte? Geldt het absolute inschrijvingsrecht ook voor type 8-leerlingen?...

Draagkracht verduidelijken

Er zijn ook duidelijke criteria nodig voor het begrip 'draagkracht', in relatie met de context (onder meer de diversiteit van de klasgroep en de aanwezigheid van slechts één versus verschillende doelgroepen) en met kwalitatieve overwegingen. Het lijkt ons logisch dat het aantal leerlingen op leerzorgniveau 2, met 'thuis taal niet-Nederlands', die aan de GOK-criteria voldoen, meegeteld worden bij het bepalen van de draagkracht op leerzorgniveau 3 en dat leerlingen op leerzorgniveau 3 geteld worden als gewone leerling.

Rechtspositie en overleg

De overheid dient zowel voor het gewoon als voor het buitengewoon basisonderwijs concrete substantiële, structurele, onderwijsorganisatorische en rechtspositionele voorwaarden te garanderen om een gecoördineerd zorgbeleid uit te bouwen. Het gaat hier over inbedding van overleg in de opdracht van de leerkracht, de vormgeving van overlegstructuren met onder andere ouders, het uittekenen van de samenwerkings- en ondersteuningsstructuur tussen buitengewoon en gewoon onderwijs, een betere afstemming tussen onderwijsinstellingen en externe diensten,...

Een concreet financieringsplan is onontbeerlijk

Daarmee verbonden dient een concreet financieringsplan opgesteld te worden. Voldoende

financiering voor realisatie van de basiszorg voor alle leerlingen is noodzakelijk (met inbegrip van leerzorg op leerzorgniveaus 1 en 2). Ook voor de uitbouw van een aangepaste schoolinfrastructuur (van toegankelijkheid van schoolgebouwen tot speciale leermiddelen op leerzorgniveaus 2, 3 en 4) zijn extra middelen nodig.

Naast deze structuurversterkende maatregelen moeten leerlingen uit clusters 2, 3 en 4 op leerzorgniveaus 3 en 4 een beroep kunnen doen op individueel toegekende middelen (op basis van de ondersteuningsnood van het kind). Ook aan leerlingen op leerzorgniveau 2, die mits individuele ondersteuning, zoals nu in het GON, een gemeenschappelijk curriculum kunnen halen, moet de financiering op individuele basis toegekend worden. In de conceptnota dient nog explicieter te worden verwoord dat leerlingen op leerzorgniveau 3 dezelfde onderwijskundige en financiële voorwaarden krijgen in het gewoon als in het buitengewoon onderwijs. De toekomstige financiering van het GOK-beleid moet duidelijk gesteld worden. De operationele criteria voor toekenning van middelen dienen centraal eenduidig te worden vastgelegd. Een globale enveloppenfinanciering op het niveau van de scholengemeenschap kunnen we niet aanvaarden.

Competenties ontwikkelen

Competentieontwikkeling en -ondersteuning zullen op velerlei vlak nodig zijn. De huidige beroepsprofielen en basiscompetenties voor leraren in het gewoon onderwijs zijn niet adequaat om leerlingen met specifieke noden de zorg te geven waar ze recht op hebben. Schoolteams uit het buitengewoon onderwijs zijn dan weer niet zeker van hun competentie om collega's uit het gewoon onderwijs te ondersteunen én hun eigen aanbod te verbreden. Wij missen in de conceptnota een coherente visie op en middelen voor een concreet professionaliseringstraject. Dat begint normaliter in de initiële lerarenopleiding, maar moet nu vooral opgebouwd worden vanaf het punt waar de individuele leerkracht zich in zijn loopbaan bevindt op het ogenblik van implementatie van het leerzorgconcept. Het gaat echter niet alleen over competenties van leerkrachten om met alle leerlingen op een aangepaste manier om te gaan, maar ook over die van scholen om kwaliteitsvol onderwijs voor alle leerlingen te organiseren in de veranderende context: die van zorgcoördinatoren en leerlingenbegeleiders, die van pedagogisch begeleiders en CLB's om scholen te ondersteunen,...

Begeleidingsdiensten en CLB's: niet vrijblijvend

De opdrachten en de verantwoordelijkheden van de pedagogische begeleidingsdiensten en de CLB's om het zorgbeleid van scholen struc-

tureel te ondersteunen, moeten worden verduidelijkt en afgebakend. Het COV kan ermee instemmen dat het CLB een draaischijffunctie inneemt in de diagnostiek, de indicatiestelling en de toewijzing en dat externe instanties ingeroepen worden waar nodig. Het COV onderschrijft ook de noodzaak aan een regionaal platform voor overleg over de optimalisering van het onderwijsaanbod voor leerlingen met specifieke noden. Kwaliteitstoezicht op indicatiestelling kan enkel betrekking hebben op het correct toepassen van procedures. Plafonnering van het aantal doorverwijzingen en beperking van de mogelijkheden voor rechtstreekse inschaling zijn niet wenselijk. Een beroepsprocedure moet het mogelijk maken de beslissing van het CLB, de school, de ouders,... te betwisten.

Duidelijke fasering gevraagd

Wij missen duidelijkheid over de fasering van leerzorg. Er dient voorbereidend werk gedaan te worden en de resultaten van dat ontwikkelingswerk moeten kunnen geëvalueerd en bijgestuurd worden. Pas daarna is implementatie mogelijk, met operationele criteria voor elke implementatiefase en aan de hand van een precieze implementatiekalender. Tijdens de implementatie van het concept dienen minimaal na elke fase evaluatiemomenten met alle betrokkenen ingebouwd te worden, met mogelijkheden tot bijsturing.

Eigenaarschap is een must

Een van de meest kritische succesfactoren bij een dergelijk grootschalig veranderingsproces is het bewerkstelligen van een eigenaarschap van de verandering door diegenen die de verandering moeten vormgeven. Duidelijke wederzijdse communicatie met alle betrokkenen op alle niveaus en 'stimuleren' in plaats van 'opleggen' zijn volgens het COV noodzakelijke voorwaarden om de uitbouw van een zorgcontinuüm in ons onderwijs mogelijk te maken.

Het ontwerp van conceptnota van de minister dat nu voorligt, mist concretisering, bevat zware knelpunten en roept heel wat vragen op bij de schoolteams. Het COV beoordeelt de voorstellen als niet realistisch en dus niet haalbaar voor het gewoon en buitengewoon basisonderwijs.

Er is nog een lange weg af te leggen. De eindmeet kan pas in zicht komen als terdege rekening wordt gehouden met onze bekommernissen, verwachtingen en eisen.

Romain Maes ■
algemeen secretaris